RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923. Första kammaren. Nr 8.

Onsdagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Örne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 37, angående pensionering av f. d. reservlöjtnanten i flottans reserv A. D. Carlsson;

nr 38, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vissa i sjöförsvarets tjänst anställda personer;

nr 39, angående ersättning till J. R. Kronander i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring;

nr 40, med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.;

nr 41, angående anskaffande av möbler m. m. för det nya landsstatshuset i Göteborg; samt

nr 42, angående befrielse för expeditionsvakten vid postverket E. G. Andersson med flera från skyldighet att gälda vissa skadeståndsoch ersättningsbelopp.

Justerades protokollen för den 30 och den 31 nästlidne januari.

Anmäldes och bordlades
konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion angående ändring av § 8 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm;

nr 4, i anledning av väckt motion angående upphävande av gällande bestämmelse om självskrivenhet för kyrkoherde eller den hans ämbete förestår att vara ordförande i skolrådet;

nr 5, i anledning av väckt motion angående upphävande av gällande bestämmelse att den, som tillhör kyrkoförsamlingens redovisningsskyldige och avlönade betjänte, ej kan vara ledamot i kyrkoråd eller skolråd;

nr 6, i anledning av väckta motioner om proportionellt valsätt vid val till folkskolestyrelse;

nr 7, i anledning av väckt motion om ändring i § 36 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse på landet; och

nr 8, i anledning av väckt motion om ändring i bestämmelserna angående kommunalstämmas kungörande;

statsutskottets utlåtande nr 2, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1923 års klass m. m.;

nr 2, i anledning av väckt motion angående minskning av de värnpliktigas utbildningstid; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om befrielse för vissa marinen tilldelade värnpliktiga från viss tjänstgöringsskyldighet.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 16, till Konungen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.; och

nr 17, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 34, angående iståndsättande av södra flygelbyggnaden å gruvingenjörsbostället Stora Gården nr 1 i Ljusnarsbergs socken av Örebro län m. m.

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 2, i anledning av första kammarens remiss av viss del av motion nr 62 av herr Lyberg om avskaffande av allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 62, hade herr Lyberg hemställt, att riksdagen ville besluta, att de personliga skatterna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften, icke skulle påföras för tiden efter 1924 års ingång, samt att förty efter samma tid skulle upphöra att gälla dels vad i kungl. kungörelsen den 26 augusti 1873 med däri sedermera gjorda ändringar och i § 47 av lagen om landsting den 21 mars 1862 funnes stadgat om en allmän sjukvårdsavgift, dels ock vad i 58 § av Kungl. Maj:ts förnyade stadga den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket samt i lagen om folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909 vore föreskrivet om rätt för skoldistrikt att upptaga en särskild avgift, ävensom anhållit, att, för den händelse vederbörande utskott skulle tillstyrka bifall till motionen, förslag till de ändringar i författningarnas text, som kunde anses erforderliga, måtte av utskottet utarbetas.

Ifrågavarande motion hade, såvitt den avsåg kungörelsen den 26 augusti 1873 angående kurhusavgiftens upphörande och införande av en allmän sjukvårdsavgift, hänvisats till bevillningsutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Konstitutionsutskottet hade i sitt nu föreliggande memorial yttrat följande:

»Då förevarande motion, i vad den avser stadgan angående folkundervisningen i riket § 58, hänvisats till konstitutionsutskottet, torde detta hava skett på den grund, att nämnda stadgande, som avser den s. k. folkskoleavgiften, ansetts vara av kommunallags natur. Uppenbarligen är det av enahanda skäl som motionen i vad den berört förordningen om landsting och lagen om folkskoleväsendet i vissa städer hänvisats till konstitutionsutskottet.

Vad först angår den i stadgan angående folkundervisningen i riket förekommande föreskriften om folkskoleavgift, har denna föreskrift icke sin plats i de egentliga kommunalförfattningarna och kan icke anses innebära ändring i, tillägg till eller utbrytning ur dessa författningar. Vid sådant förhållande finner utskottet motionen i nu berörda del icke falla inom området för utskottets i § 38 riksdagsordningen angivna verksamhet.

Då vidare motionären allenast förutsatt som möjligt, att ändring i vissa kommunallagar skulle erfordras, men icke härom framställt något yrkande och då, så vitt utskottet kan finna, ett upphävande av de avgifter, som av motionen beröras, icke nödvändiggör någon ändring i kommunallags text, samt motionen sålunda enligt utskottets mening icke heller i övrigt faller inom omfånget för konstitutionsutskottets i § 38 riksdagsordningen angivna verksamhet, föranlåtes utskottet att till första kammaren återlämna motionen i de delar den blivit till utskottet hänvisad, vilket utskottet får för riksdagen anmäla.»

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

Reservation hade avgivits av herr *Clason,* som med instämmande av herrar *K. J. Ekman* och *Magnusson* i Tumhult av angivna orsaker inom utskottet yrkat, att utskottet skulle till första kammaren återlämna nu ifrågavarande motion, nr 62, endast i den del, vari den avsåge upphävande av vad i § 58 av stadgan den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket funnes stadgat om rätt för skoldistrikt att upptaga en särskild avgift.

Herr **förste vice talmannen:** I en motion har herr Lyberg hemställt, »att riksdagen ville besluta, att de personliga skatterna, allmänna sjukvårdsavgiften och folkskoleavgiften icke må påföras för tiden efter 1924 års ingång, samt att förty efter samma tid skola upphöra att gälla *dels* vad i kungl. kungörelsen den 26 augusti 1873 med däri sedermera gjorda ändringar och i § 47 av lagen om landsting den 21 mars 1862 finnes stadgat om en allmän sjukvårdsavgift, *dels ock* vad i 58 § av Kungl. Maj:ts förnyade stadga den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket samt i lagen om folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909 är föreskrivet om rätt för skoldistrikt att upptaga en särskild avgift».

Beträffande frågan om sjukvårdsavgiften enligt kungl. kungörelsen den 26 augusti 1873 har denna fråga blivit remitterad till bevillningsutskottet, men i övriga punkter har denna motion blivit remitterad till konstitutionsutskottet. Nu anmäler konstitutionsutskottets majoritet, att den anser sig icke böra taga befattning med denna remiss och vill återlämna motionen i de här föreliggande delarna. Således har det uppstått skiljaktiga meningar även inom konstitutionsutskottet, och några reservanter finnas antecknade vid detta memorial. I en punkt tyckes likväl konstitutionsutskottet vara enigt, och den gäller, huruvida konstitutionsutskottet skall behandla 58 § av Kungl. Maj:ts förnyade stadga den 26 sept. 1921 angående folkundervisningen i riket, och jag vill endast med några få ord angiva på vad grund även i denna del motionen blivit remitterad till konstitutionsutskottet.

Det har gjort sig gällande skiljaktiga uppfattningar om vad med kommunallagarna i § 38 R. O. avses, och den strängaste uppfattningen är väl den, att med kommunallagarna avses endast de av år 1862 och 1863 samt vad därmed i sammanhang kan stå. Nu är det ju på det sättet, att detta under de senare åren blivit tolkat ganska olika, och den senaste tolkningen föreligger i konstitutionsutskottets memorial för åren 1919 och 1921. Det är ju klart, att vissa kommunallavgifter t. ex. hundskatten, nöjesskatten eller skogsaccisen äro av den natur, att de ej böra gå till konstitutionsutskottet, utan alltid böra remitteras till bevillningsutskottet, men i fråga om folkskoleavgifterna hava tidigare olika meningar gjort sig gällande, och i detta fall har presidiet funnit ett slags prejudikat i vad som tidigare inträffat under den tid, då lagutskottet hade att behandla frågor, som rörde kommunallagarna. Det är ju, som bekant, på det sätt, att år 1909 flyttades behandlingen av kommunallagarna och vad därtill hör till konstitutionsutskottet. Det har förekommit, att lagutskottet, som

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

på det hela taget varit av samma uppfattning som konstitutionsutskottet, likväl, när det gällt frågan om folkskoleavgiften, i detta avseende gjort ett undantag, och jag vill i det fallet åberopa behandlingen 1873 av en motion, som remitterades till lagutskottet. Den rörde folkskoleavgiften, och lagutskottet visade den tillbaka på ungefär samma grund som nu konstitutionsutskottet. Då kamrarna vid förnyad remiss stannade i olika beslut avgjordes frågan sedermera av konstitutionsutskottet på det sätt, att den ansågs tillhöra lagutskottets behandling, vilket utskott då hade att behandla kommunallagarna. Då nu frågan, om det skulle bli en tvistig mening, i alla fall kommer att avgöras av konstitutionsutskottet, lärer väl detta utskott även såsom domare komma att hävda den uppfattning, som det nu har, och under sådana förhållanden får man ju böja sig för konstitutionsutskottet och remittera den här motionen, i vad den avser den nyss anförda punkten, till bevillningsutskottet.

Beträffande de övriga punkterna kan jag för min del icke se annat, än att frågor, som röra förändringar i landstingsförordningens 47 §, i lagen om landsting den 21 mars 1862, och lagen om folkskoleväsendet i vissa städer den 25 juni 1909, äro av den art, att de ovillkorligen måste anses stå i intimt sammanhang med kommunallagarna av 1862 och 1863.

När man läser detta utlåtande, förefaller det ju dessutom litet besynnerligt vad som här säges: »Då vidare motionären allenast förutsatt som möjligt, att ändring i vissa kommunallagar skulle erfordras, men icke härom framställt något yrkande och då, så vitt utskottet kan finna, ett upphävande av de avgifter som av motionen beröras icke nödvändiggör någon ändring i kommunallags text», etc. För det första säges det, att motionären ej yrkat på någon ändring, vilket dock, så vitt jag förstår, han gjort i sin motion. För det andra synes konstitutionsutskottet här ha gått in på en början till realbehandling av motionen och sagt sin mening om den motion, som det återvisat, därför att den icke ansetts falla under dess behandling.

I denna fråga råder det som sagt skiljaktiga meningar, och jag skall icke uppehålla kammaren längre härmed, då jag förmodar, att i detta avseende reservanterna inom konstitutionsutskottet komma att göra sin mening gällande mot majoriteten. Kammaren får då höra skälen för och emot och kan i sin tur döma i detta avseende.

Jag skall, på grund av vad jag anfört, således be att få yrka, dels att förevarande memorial, så vitt det rör den del av herr Lybergs motion nr 62, som avser stadgan angående folkundervisningen i riket, måtte läggas till handlingarna, och motionen i denna del hänvisas till bevillningsutskottet, dels ock att, beträffande övriga till konstitutionsutskottet hänvisade delar av ifrågavarande motion, kammaren måtte med vidhållande av sitt förut fattade beslut, att motionen i dessa delar skall behandlas av konstitutionsutskottet, förklara, att motionen härutinnan följaktligen skall återlämnas till sistnämnda utskott.

Herr **Lyberg:** Herr talman! Motionens huvudyrkande avser, som herr förste vice talmannen har sagt, avskaffandet av sjukvårds-

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

avgiften och folkskoleavgiften. Till detta huvudyrkande har anknutits ett följdyrkande, att förty skulle upphöra att gälla dels vad som stadgats om sjukvårdsavgiften i 1873 års kungörelse och i landstingsförordningen och dels vad som finnes föreskrivet om folkskoleavgiften i folkskolestadgan och i lagen om folkskoleväsendet i vissa städer. Om remissen ha nu olika meningar yppats, på sätt herr vice talmannen redogjort.

Att olika meningar om ärendenas remittering så ofta förekomma och så ofta måste förekomma, beror, så vitt jag förstår, därpå att bestämmelserna om ärendenas remitterande, ehuru de i stort sett kunna sägas vara ordningsregler, dock hos oss äro intagna i grundlagen, och att man för den skull ej gärna velat rubba på dessa bestämmelser, allt efter som behov av ändring eller förtydligande under årens lopp gjort sig gällande. Men att olika meningar uppkommit, beror, så vitt jag förstår, dock främst därpå, att bestämmelserna blivit otydliga, vilket i sin ordning sammanhänger därmed, att riksdagsordningen vid uppdelningen av ärendena mellan utskotten använder sig av två olika delningsgrunder: den ena, som tager sikte på själva ärendenas sakliga beskaffenhet, och den andra, som tager sikte på ärendets förekomst i författningshänseende på den författning, rörande vilken ändring är ifrågasatt.

Så vitt jag förstår, bero de olika meningarna i *förevarande* fall just på denna omständighet. Om man utgår från själva ärendets beskaffenhet, synes det mig uppenbart, att hela motionen bör behandlas av bevillningsutskottet, som det enligt grundlagen tillkommer att behandla fråga om »ändring i bevillnings utgörande». Ty dessa två avgifter äro onekligen av bevillnings natur; de äro bevillningar, som enligt riksdagens beslut utgå tills vidare och tills annorlunda förordnas av riksdagen. De två avgifterna äro fullkomligt likartade: den ena, sjukvårdsavgiften, utgår till länskommunen för lasarettsväsendets behov — den andra utgår till skoldistrikten, primärkommunerna, för folkskoleväsendets behov. Bägge äro personliga avgifter. Sjukvårdsavgiften, ursprungligen kallad kurhusavgift, kom till 1815, i anledning av rikets ständers beslut då; och bestämmelserna om denna avgift hava allt framgent och intill nu varit intagna i särskild kungörelse, grundad på riksdagens beslut.

Folkskoleavgiften åter är någonting, som trätt i stället för en statsbevillning, nämligen den personliga skyddsavgiften, som av gammalt riksdag efter riksdag upptogs i bevillningsförordningen under dess Art. I. Så inträffade vid 1844—1845 års riksdag, att ständerna beslöto, att denna gamla, till staten utgående skyddsavgift skulle delas i två hälfter, den ena hälften, fortfarande under namnet skyddsavgift utgående till staten och fortfarande varje riksdag upptagen i bevillningsförordningen, och den andra hälften, utgående till skoldistrikten under benämningen folkskoleavgift. Och likasom sjukvårdsavgiften reglerades genom en särskild kungörelse, reglerades på samma sätt folkskoleavgiften genom en kunglig kungörelse. När skyddsavgiften ändrades, ändrades samtidigt folkskoleavgiften, som, såsom det heter i en riksdagsskrivelse,

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

ansågs egentligen vara den personliga skyddsavgiftens ena hälft. Sedermera skedde enligt beslut av riksdagen år 1871, att folkskoleavgiften upptog i sig sitt eget ursprung, den personliga skyddsavgiften, och därefter med dubbla beloppet, fortfarande enligt särskild kungörelse, utgick till skoldistrikten. Men så kom 1882 års skolstadga, då Kungl. Maj:t utan vidare flyttade denna kungörelse in i skolstadgan. Och sedermera har bestämmelsen om folkskoleavgiften på det sättet ingått i våra folkskolestadgar.

Nu förefaller det till en början, synes det mig, tämligen uppenbart, att den omständigheten, att sålunda Kungl. Maj:t flyttat kungörelsen in i skolstadgan, icke gärna kan medföra, att denna avgift på grund av den *författnings* natur, varigenom den regleras, skall behandlas på annat sätt än sjukvårdsavgiften, som allt intill nu är föreskriven enligt särskild kungörelse. Skulle bestämmelsen i skolstadgan utan hänsyn till *ärendets* natur remitteras åt annat håll än bevillningsutskottet, synes det mig, som om det icke kan bliva till konstitutionsutskottet, då skolstadgan lika litet som exempelvis lasarettstadgan är av kommunallags natur, utan motionen skulle väl i så fall i denna del gå till tillfälligt utskott.

Så långt har nu utskottet varit enigt, men i fråga om de två återstående följdyrkandena har, som herr förste vice talmannen anmärkt, en annan mening av några reservanter gjorts gällande. Man har sagt, att motionen, i den mån den berör landstingsförordningen och lagen om folkskoleväsendet i vissa städer, bör på grund av grundlagens bestämmelse, att fråga om ändring av kommunallag skall behandlas av konstitutionsutskottet, gå till detta utskott. Därtill har svarats för det första: Ja visserligen, men enligt samma grundlags bestämmelse skall fråga om ändring i bevillnings utgörande gå till bevillningsutskottet. Vidare har det svarats: Dessa bestämmelser i de två lagarna äro ingenting annat än hänvisningar till vad som står i de andra, förut omförmälda författningarna. I själva verket kunna dessa hänvisningar stå kvar i all framtid utan att göra annan skada, än att det ser litet ostädat ut. Ty underlaget för hänvisningarna saknas. Och för det tredje har det invänts — och det har utskottet i sin motivering, kanske onödigt starkt, framhäft — att det icke i motionen yrkats någon ändring i de två lagarna. Fullt avsiktligt har yrkandet formulerats så, att »förty» självfallet »skall upphöra att gälla» vad i dessa författningar finnes talat om avgifterna. Och när jag väckte motionen, hade jag verkligen tagit med detsamma »för fullständighetens skull» om jag så får uttrycka mig. Jag hade icke trott att det vore behövligt att peta på dessa författningar i detta sammanhang, så mycket mindre och särskilt för den skull, att jag visste när jag skrev motionen, att såväl landstingsförordningen som lagen om folkskoleväsendet är föremål för revision, och att förslag till dessa lagars omläggning sannolikt kommer på riksdagens bord nästa år eller under någon av de närmaste riksdagarna, då man ju lämpligen kan vidtaga de behövliga städningsåtgärderna.

Jag vill emellertid antaga att, om man nu skall behandla dessa hän-

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

visningar såsom varande av kommunallags natur, följden bör bli, att under det att, när det gäller en bevillning, riksdagen ensam beslutar, så skulle frågan, i den mån den är berörd i kommunallagarna, förvandlas till en, rörande vilken fordras Kungl. Maj:ts samtycke för att få ändring. Det synes mig vara en konsekvens av uppfattningen att frågan om dessa hänvisningar skola behandlas av konstitutionsutskottet.

Nu kan man ju säga, att hela saken är av mycket liten praktisk innebörd. Ja, men vad jag vill påstå är, att då man håller på att motionen i vad angår dessa följdyrkanden skall gå till konstitutionsutskottet, så gör man på grund av *ett* stadgande i riksdagsordningen gällande en ytterligt formell uppfattning, som man ej behöver göra gällande med hänsyn till en *annan* klar bestämmelse i riksdagsordningen. För motionens öde är det tydligen alldeles likgiltigt vilket utskott, som får om hand denna rena expeditionssak, får förtroendet att föreslå omformuleringen, om sådan skulle anses erforderlig. Jag har visserligen efter motionens kläm talat om de ändringar, som »anses erforderliga» i författningarna, men jag har icke tänkt på dessa två sist behandlade författningar, de två, vari huvudstadgandena finnas, men samtidigt lämnat vederbörande öppet, om så anses nödvändigt, att även taga upp frågan om ändring i de två kommunallagarna. Jag tror icke, att det blir några vådliga konsekvenser vare sig för författningen eller för kommunallagstiftningen, om hela denna motion, såsom *sakens natur* synes fordra och grundlagen formellt medgiver, går till bevillningsutskottet.

Jag ber därför, herr talman, få yrka, att kammaren lägger utskottets memorial till handlingarna samt beslutar att motionen även i de delar, varom nu är fråga, remitteras till bevillningsutskottet.

Herr **Clason**: Det föreliggande spörsmålet innefattar flera olika moment. I fråga om ett av dem, nämligen vart realfrågan om ett upphävande av folkskoleavgiften skall hänvisas, äro numera, så vitt jag förstår, alla parter ense. Då herr förste vice talmannen i överensstämmelse med talmanskonferensens mening har hemställt, att remiss i den delen skall ske till bevillningsutskottet, och då även konstitutionsutskottets samtliga medlemmar ha varit ense om den saken, anser jag mig således ej behöva upptaga kammarens tid med att gå in på något berörande av vad herr vice talmannen yttrade angående de skäl, som tidigare hade föranlett en remiss av motionen även i den delen till konstitutionsutskottet.

Numera gälla alltså meningsskiljaktigheterna uteslutande, vart de i motionen framställda förslagen om eller det där gjorda ifrågasättandet av förändringar i två lagar, som ostridigt äro av kommunallags natur, landstingsförordningen och lagen om folkskoleväsendet i vissa städer, skola gå — om till annat utskott eller till konstitutionsutskottet. Kammaren torde finna, att jag jämte åtskilliga ledamöter av konstitutionsutskottet i den delen varit av skiljaktig mening mot konstitutionsutskottets majoritet. Kammaren torde också finna av vad herr vice talmannen nyss anförde, att talmanskonferensen i den delen — likasom vi

reservanter — ansett, att konstitutionsutskottet borde handlägga dessa följdfrågor. Jag har så pass utförligt utvecklat skälen därför i min reservation, att jag nu torde kunna inskränka mig till att något beröra vad den siste ärade talaren gent emot vår uppfattning framhöll i sitt anförande.

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

Han framhöll, så vitt jag förstod, mot min ståndpunkt för det första det, att principfrågan gällde en bevillning och att den frågan naturligtvis skall behandlas av bevillningsutskottet. — Ja, det är alldeles riktigt, men frågor om bevillningars tillvaro kunna ha konsekvensbestämmelser i andra författningar, och det är vart förslag om dylika bestämmelser skola hänvisas, som nu är föremål för meningsskiljaktighet. Motionären har uttryckligen påpekat, att sådana konsekvensbestämmelser föreligga i kommunallagarna, och han har åtminstone förutsatt, att dessa konsekvensbestämmelser skola ändras i kommunallagarna. Annars hade han ju i sin motion ej behövt yttra ett ord om kommunallagarna och kunde ha inskränkt sig till att föreslå, att bestämmelserna om avgifterna skulle upphöra, och sedan lämna allt det övriga därhän. Således — den invändningen av honom knäcker ej, så vitt jag förstår, frågan om vart framställda förslag om ändringar i kommunallagarna skola hänvisas eller icke.

Han framhöll vidare, att de bestämmelser i kommunallagarna, som det nu vore fråga om, endast vore hänvisningar till bestämmelser i andra författningar, och att dessa hänvisningar, dessa konsekvensbestämmelser kunde stå kvar hur länge som helst; man behövde ej alls ändra dem. — Ja, men även därom kunna ju meningarna vara delade, och motionären har dock bragt fram denna fråga till omprövning, huruvida dessa konsekvensbestämmelser böra ändras eller ej. Han har hemställt, att riksdagen skall besluta, att dessa konsekvensbestämmelser skola »upphöra att gälla», och då måste väl den realfrågan vara framlagd: *hur* skola de upphöra att gälla? Den realfrågan måste prövas. Skola de upphöra, bara genom att man tager bort ett par bevillningar, eller skall man upphäva även konsekvensbestämmelserna i dessa kommunallagar? Det är i detta hänseende realfrågan. Och något annat utskott än konstitutionsutskottet, som har rätt enligt grundlagen att pröva denna realfråga, finnes, så vitt jag förstår, icke.

Motionären ville vidare göra gällande, att han ej direkt »yrkat» någon ändring i dessa kommunallagar. Ja, därom kunna ju meningarna också vara delade. Nog måtte han väl i alla fall ha uttryckt sig tämligen otydligt, när han föreslagit, att de och de uppräknade bestämmelserna i dessa kommunallagar skola »upphöra att gälla». Det förefaller mig verkligen, som om han här hade gjort ett yrkande. I varje fall tillkommer det, sedan ett sådant förslag framkommit, både konstitutionsutskottet och riksdagen att pröva, vilka konsekvenser i den delen lämpligen böra dragas.

Därjämte föreföll det mig, som om motionären ville göra gällande, att — eventuellt — genom en hänvisning till konstitutionsutskottet av dessa bestämmelser i kommunallagarna man skulle komma in på den statsrättsliga frågan, huruvida dessa bevillningar kunde alldeles avskaffas

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

av riksdagen allena, eller huruvida eventuellt Kungl. Maj:t borde vara med därom. Kungl. Maj:t skulle bliva meddelaktig i frågan genom ett upptagande av kommunallagsbestämmelserna till prövning i riksdagen. Det föreföll mig emellertid, som om motionären ej höll så förfärligt styvt på detta sista argument, och jag kan omöjligen tillmäta det något vitsord i den föreliggande frågan. I det fallet vill jag påpeka, att han själv framhöll som ett ytterligare motiv, att det nästa år skulle bli fråga om en städning av kommunallagarna — landstingsförordningen i varje fall — men om så sker, kommer man ju tillbaka till denna fråga om betydelsen av att kommunallagarnas bestämmelser i saken upptagas till prövning; och då denna »städning» väl då måste behandlas av konstitutionsutskottet, äro vi genast inne på samma spörsmål, som han nu var inne på.

Slutligen ville han, så vitt jag förstår, göra gällande, att han tänkte sig, att denna städning av kommunallagarna, som han kallade det, endast skulle vara en ren expeditionsåtgärd efter riksdagens eventuella beslut i bevillningsfrågan, och, sade han, denna expeditionsåtgärd kan föreslås av vilket utskott som helst. Det kan jag omöjligt förstå. Då skulle en förändring i kommunallagarna kunna föreslås av bevillningsutskottet. Jag skulle bra gärna vilja ha reda på, på vilka grunder den ärade talaren menar, att bevillningsutskottet skulle kunna framlägga ett förslag om ändring i landstingsförordningen — låt vara bara en formell städning i landstingsförordningen — och om en ändring av lagen om folkskoleväsendet i vissa städer, lagar, som grundlagsenligt måste behandlas av konstitutionsutskottet.

Till sist vill jag gent emot hela denna argumentation av den ärade talaren, då han tycktes vilja ställa konsekvensbestämmelserna på framtiden och anse det ganska likgiltigt, huruvida man samtidigt med att man avskaffade bevillningarna också avskaffade konsekvensbestämmelserna i de andra författningar, som beröra dessa bevillningar, göra gällande, att jag tror, att i riksdagen man under senare tider i varje fall ganska sällan gått in på en sådan lagstiftningsteori och lagstiftningspraxis. Jag tror, att vi alla känna till, hur noggrann man plägar vara, att om man ändrar en paragraf i en viss författning, man också skall göra ändringar i konsekvensparagraferna i samma eller andra författningar. Det tror jag varit en mycket allmän och mycket god regel. Jag har tillåtit mig fråga, hur de herrar, som i denna fråga argumentera på annat sätt, tänka sig, att man skulle göra i framtiden, om man ej skulle ändra konsekvensparagraferna, och det svaras, att det blir författningsredaktörernas ensak att exempelvis sätta dessa bestämmelser inom klammer i en ny författningssamling. Det kan också vara ett perspektiv, men det är ett perspektiv, som öppnar vägen för en helt ny praxis i dylika frågor, och en praxis, som jag sannerligen ej tror länder till någon fördel, utan säkerligen skulle bidraga till att än mer inveckla det författningsskriveri, över vars myckenhet vi redan för närvarande i ganska hög grad klaga. Jag kan sålunda ej annat än finna, att utskottsminoriteten haft fullt rätt, då den velat göra gällande, att realprövningen av frågan, huruvida

ändringar i kommunallagarna skola äga rum eller ej, måste handläggas av konstitutionsutskottet. Även på denna grund tillåter jag mig yrka bifall till det förslag, som herr förste vice talmannen här framlagt.

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

Jag vill tillägga, att andra kammaren utan votering har biträtt ett likalydande yrkande om bifall till ett sådant förslag, som här med anledning av talmanskonferensens överläggning framställts, och jag skulle vilja tillåta mig att säga till sist, att jag undrar, om under sådana förhållanden det verkligen är någon idé att här fatta ett beslut, som skulle föranleda ytterligare debatter i denna fråga.

Herr **Reuterskiöld**: Konstitutionsutskottets ärade ordförande har alldeles nyss åberopat, att andra kammaren bifallit talmanskonferensens genom förste vice talmannen i denna kammare uttalade åsikt, och han har även uttalat den förhoppningen, att första kammaren skulle följa medkammaren, för att vi skulle slippa någon ny debatt. Om första kammaren ej följer medkammaren, blir det ändå ingen debatt, ty då går frågan till konstitutionsutskottet, som *avgör* saken. Och för det andra — om talmanskonferensen har intagit denna ståndpunkt efter att hava hört utskottets ärade ordförande, som här är reservant och ej kunnat föra utskottets talan i talmanskonferensen, får jag säga, att jag undrar, vem som inför talmanskonferensen fört utskottsmajoritetens talan med övertygelse om dess riktighet. Att kammaren skulle, bara därför att medkammaren gjort det, följa en sådan avis, det synes mig ej vara rimligt.

Utskottets ärade ordförande sade också i sitt anförande, att om vi icke skulle ändra följdbestämmelserna, utan bara ändrade huvudbestämmelserna, skulle vi komma in i ett virrvarr av lagskriveri. Jag tror, att det egentligen är alldeles tvärtom. Den praxis, som herr ordföranden i utskottet åberopat, är visst icke gammal, utan den är tvärtom en nyhet, som vi efter svenskarnas sed också försökt driva in absurdum, och däri hava vi numera också lyckats så tämligen. Om man slår upp Sveriges rikes lag i den vanliga Westrings edition, så finner man gång på gång punkter, satta inom parentes. Detta har skett, därför att våra lagstiftare i äldre tider icke hade denna moderna praxis, men så började man tycka, att det kunde vara skäl att ändra även följdparagraferna, så snart det var fråga om sakliga ändringar. Men man drevs vidare och vidare och började till sist ändra även sådana bestämmelser, som icke voro sakliga bestämmelser, utan hänvisningsbestämmelser, och beträffande vilka det är alldeles likgiltigt, om de ändras eller icke.

Nu hava vi kommit så långt, att vi vid allt lagstiftningsarbete måste med ljus och lykta söka ut alla de paragrafer och bestämmelser i andra författningar, som kunna anses såsom följdparagrafer, och ändra dem. Detta kan gå för sig, när det är Kungl. Maj:t som väcker förslag, men då det föreligger i en motion, ställer sig saken annorlunda. Då hava vi riksdagsordningens klara bud, att i en motion få icke flera

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

saker sammanföras. *Om* här funnes sakyrkanden av skild innebörd i herr Lybergs motion, skulle den uppdelats i flera.

Jag vill erinra om att samtidigt med den nu ifrågavarande motionen förelåg i kammaren en motion av herr Nilsson i Skottlandshus angående väglagen med flera yrkanden sammanförda i en motion. Denna uppdelades i fyra olika motioner, av vilka en hänvisades till konstitutionsutskottet. Herr Lybergs motion är icke uppdelad, och enligt mitt förmenande har den icke heller behövt uppdelas. Varför? Jo, av det skälet att motionären uppenbarligen, såsom han själv betygat, har haft till huvudmärke och huvudsikte för sin motion blott avgifternas upphävande, och då har han i sin kläm helt enkelt slutledningsvis bl. a. hemställt, att riksdagen skulle konstatera vissa följder, som dock inträda utan vidare, även om detta konstaterande skulle utebliva. Det heter därför »samt att *förty* efter samma tid skola upphöra att gälla», och det är genom detta »förty» som han klart har angivit, att här denna följd inträder, vare sig man tager det formella beslutet därom eller icke. Han anser dock, att ett konstaterande kunde vara nyttigt på denna mycket bättre och enklare väg än genom ett formellt ändrande av hänvisningsbestämmelserna, som icke behöva ändras. Det är därför utskottet med fullt fog har kunnat säga, att något *yrkande* om ändring av landstingsförordningen icke föreligger.

För utskottet ställer sig frågan då på detta sätt: Behövs det någon ändring av landstingsförordningen för ett bifall till motionen sådan den föreligger? Svaret är: nej, det behövs icke. Ändring kan ske, men då skall det föreligga förslag om att ändring skall göras, eljest blir konstitutionsutskottet ingenting annat än ett utskott, som har att handlägga och handhava frågor om rena formaliteter. Det är ju många, som anse, att utskottet har denna uppgift förut och att det därför icke kunde skada, att det fortsatte med dessa formaliteter, men jag undrar, om detta verkligen är ett riktigt resonemang. För min del måste jag säga, att när man nu invänder, såsom herr förste vice talmannen gjorde, att utskottet i sista stycket i sitt memorial går in även på saklig motivering, så har jag förvånat mig litet över denna invändning, ty precis detsamma kan sägas om utskottets första memorial angående herr Lauréns motion i år, där liknande motivering förekommer utan att då någon enda röst ens från utskottet höjdes däremot. Denna motivering är given just med tanke på att, om kammaren skulle säga, att man kanske skulle kunna taga under omprövning, huruvida ändring borde ske, såsom också reservanterna säga i detta fall, utskottet därpå genast skulle svara, att det icke behövs. Det kan ske, men det är icke nödvändigt, och jag undrar, ifall herr Lyberg hade väckt särskild motion angående denna ändring såsom följdändring, om icke utskottet hade, såsom i dess betänkanden nr 3—8, som nu ligga på kammarens bord, kunnat säga med samma motivering, att eftersom denna fråga kommer upp i annat sammanhang och bara är en redaktionsfråga och ingenting annat än en redaktionsfråga, det icke behöver göras något i år.

För min del vill jag slutligen betona det, att om man anser, att en

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

ändring bör ske i landstingsförordningen och om man anser, att frågan icke behöver uppdelas på flera motioner och om man slutligen anser, att ingen ändring av landstingsförordningen och övriga här i fråga kommande kommunallagar kan ske utan konstitutionsutskottet, vari jag ger utskottets ordförande rätt, så har också grundlagen anvisat vägen, nämligen sammansatt utskott. Hänvisar kammaren förslaget till bevillningsutskottet, och bevillningsutskottet finner nödigt att ändring sker i landstingsförordningen, så finnes den möjligheten att det inbjuder konstitutionsutskottet till sammansatt utskott.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till det av herr Lyberg framställda yrkandet.

Herr **Ekman, Karl Johan**: Den siste ärade talaren sade, att motionens huvudsyfte är de personliga avgifternas upphävande; en sådan fråga tillhör ju bevillningsutskottet. Men beslutar sig riksdagen för dessa avgifters upphävande, torde det komma att fordras ändringar i kommunallagarna. Nu har herr Reuterskiöld därvidlag endast talat om landstingsförordningen, och jag medger, att stadgandena i landstingsförordningen möjligen kunna stå kvar, även om man beslutar avgifternas upphävande. Det kan vara möjligt, ehuru det icke är riktigt! Men det fordras ändring icke allenast i landstingsförordningen utan också i kyrkostämmoförordningen och i lagen om folkskoleväsendet i vissa städer, vilka också höra till konstitutionsutskottets behandling.

På sidan 3 i memorialet finnes återgivet ett stadgande ur lagen om folkskoleväsendet i vissa städer. Där står först, att kostnaderna för skolväsendet i dessa städer skola betalas med kommunalutskylder i vanlig ordning. Sedan heter det: »dock att vederbörande skoldistrikt bibehållas vid den dem enligt gällande folkskolestadga tillkommande rätt att, såsom bidrag till kostnaderna för skolväsendet, av var och en, som erlägger mantalspenningar, upptaga en särskild avgift».

Således en personlig avgift. Jag hemställer, om det är rimligt, att ett sådant stadgande får stå kvar, sedan man upphävt de personliga avgifterna. Jag tror icke, att riksdagen skulle vilja lämna ifrån sig en fråga behandlad på ett så inkonsekvent sätt.

Att utskottet har kunnat komma till det slut som det gjort, tror jag beror på en missuppfattning. Utskottet säger nämligen på sidan 2: »Då vidare motionären allenast förutsatt som möjligt, att ändring i vissa kommunallagar skulle erfordras, men icke härom framställt något yrkande», så anser utskottet, att bevillningsutskottet bör få behandla saken. Men, mina herrar, jag har motionen här i min hand, och i densamma är framställt ett yrkande. Först och främst heter det i själva klämmen »att riksdagen ville besluta», att de personliga avgifterna »icke må påföras för tiden efter 1924 års ingång, samt att förty efter samma tid skola upphöra att gälla stadgandena, bland annat, i dessa kommunallagar. Vidare heter det i det stycke av motionen, som följer omedelbart efter »klämmen» och således även måste anses vara en del av motionärens hemställan: »Skulle utskottet tillstyrka bifall till motionen,

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

anhåller jag, att förslag till de ändringar i författningarnas text, som må anses erforderliga, utarbetas av utskottet.» Det är väl ett yrkande så tydligt som något, ty här begäres uttryckligen, att det utskott, som får motionen till sig hänvisad, skall utarbeta förslag till ändring att föreläggas kamrarna. Men förslag till ändringar i kommunallagarna kunna icke utarbetas av annat utskott än konstitutionsutskottet.

Härtill kommer, att andra kammaren nu utan votering bifallit vad reservanterna yrkat och vad talmanskonferensen ansett riktigt, vilket allt gör, att jag ber att få instämma i herr förste vice talmannens yrkande.

Herr **Thulin**: Jag blev överraskad, när jag fann, att den siste ärade talaren varit med om den reservation, som är antecknad till utskottsutlåtandet, men jag blev än mer överraskad av den frenesi, med vilken han nu talat för denna reservation. Förhållandet är nämligen att han inom utskottet har, när saken avgjordes, talat och röstat för utskottsmajoritetens förslag. Men det är väl så, att herr Ekmna har omvänt och bättrat sig och ställt sig på utskottsordförandens ståndpunkt.

Jag är visserligen förekommen i den argumentering till förmån för utskottets ståndpunkt, som här förebragts av de föregående talarne, tillhörande utskottsmajoriteten. Jag skall därför endast tillåta mig understryka en synpunkt, som är av en viss vikt vid det föreliggande ärendets bedömande. Det kan ju visserligen synas vara att ställa till alltför mycket väsen för en obetydlighet, om man nu vidhåller den ståndpunkt, som konstitutionsutskottets majoritet, övervägande majoritet vill jag säga, har intagit, men man måste, enligt min mening, reagera emot den synnerligen långt drivna formalism, som föreligger, då man vill klyva en motions utskottsbehandling så, att realbehandlingen av frågan äger rum i ett av utskotten, men behandlingen av vissa formella jämkningar i andra författningar — jämkningar, varom vederbörande motionär icke ens framställt ett bestämt yrkande — skall ske i ett annat utskott. Det behövs i själva verket, så vitt jag förstår, inga ändringar i de egentliga kommunallagarna. Det synes vara att göra en något vågad tolkning, då man, såsom utskottets ärade ordförande gjort i sin reservation, uttalar, att det synes honom »uppenbart, att motionen bör av utskottet handläggas, för så vitt den ifrågasätter ändring, vad angår sjukvårdsavgiften, av § 47 av förordningen om landsting och, vad beträffar folkskoleavgiften, av lagen om folkskolväsendet i vissa städer, § 1. Formuleringen av de båda sistnämnda lagrummen är sådan, att »— — — dessa lagrum icke böra bibehållas oförändrade», säger ordföranden i konstitutionsutskottet. Det är ordföranden i konstitutionsutskottet, som söker tolka in i motionen en mening, som den icke innehåller. Läser man nämligen motionens kläm, kan man icke finna annat än att motionären icke tänkt sig — och det har han också här i denna debatt framhållit — någon ändring vare sig i landstingsförordningen eller i förordningen om folkskoleväsendet i vissa städer såsom behövlig.

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

Herr talman! Jag förenar mig i det yrkande, som först framställts av herr Lyberg.

Herr **Trygger**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag har icke varit med i talmanskonferensen i dag, ty jag blev förhindrad, men jag har dock i denna fråga en mening, som jag ber att få uttala.

Såvitt jag kan förstå, föreligger för kammaren icke till bedömande, huruvida ett yrkande är gjort eller icke, ty den frågan är tills vidare avgjord genom kammarens remiss, utan för närvarande hava vi att bestämma, till vilket utskott motionen i den här ifrågavarande delen skall höra. Konstitutionsutskottet anser, att den icke hör till konstitutionsutskottet, och följaktligen gäller det för kammaren att nu avgöra, huruvida den hör dit eller till annat utskott.

För min del anser jag, att den hör till konstitutionsutskottet. Det är nu så, när man behandlar frågor som denna, att det är ganska lätt att sammanblanda materiella skäl och formella skäl, men även mellan de olika formella skälen finnes en bestämd olikhet. Vissa formella skäl måste alltid avgöras först, på ett tidigare stadium, andra avgöras av den myndighet, som har det materiella avgörandet i en viss fråga. Här gäller det nu, huruvida detta ärende, sådant det föreligger, faller inom konstitutionsutskottets kompetens, och det gör det, såvitt jag förstår, på grund därav att det avser en lagstiftning, i fråga om vilken konstitutionsutskottet i grundlagen förklarats vara kompetent. Sedermera, när konstitutionsutskottet går att upptaga själva saken till prövning, kan konstitutionsutskottet vara av den meningen, att det icke behövs en sådan där städning, på sätt herr Reuterskiöld här påpekat, utan att man kan låta bero vid att kommunallagarna äro oförändrade, konsekvensen är i alla fall given på grund av de beslut, som av riksdagen på bevillningsutskottets förslag kunna fattas med avseende på dit hänvisade frågor.

Men konstitutionsutskottet kan också vara av den meningen, att det är lämpligare — för att lagen alltid riktigt skall återge den gällande rätten — att företaga en städning i kommunallagarna. I vilket fall som helst, om konstitutionsutskottet avslår ändringsyrkandet eller icke icke vidtager någon ändring, av det formella skälet att en dylik ändring är obehövlig, eller om utskottet vidtager en ändring, så föreligger ett beslut angående motionen, vilket enligt grundlagen tillkommer konstitutionsutskottet. Jag skall taga ett exempel ifrån den allmänna processrätten. Ifall man invänder, att en sak icke hör till den ifrågavarande domstolens prövning, och vidare eventuellt gör gällande, att svaranden icke är behörigen stämd och att, om även denna invändning skulle ogillas, anspråket bör ogillas, så är det för mig uppenbart, att den första fråga, som domstolen skall avgöra, är, huruvida den är kompetent. Så snart den frågan är klar, kan det alltför väl hända, att domstolen förklarar, att domstolen icke kan upptaga målet till behandling, på grund av att stämningen icke är behörigen delgiven svaranden.

Sådan saken här ligger — analogien är för mig påtaglig — är det

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

konstitutionsutskottet, som har att fatta beslut i ärendet, vare sig konstitutionsutskottet gillar herr Reuterskiölds uppfattning, att man skall lämna kommunallagarna oförändrade, även om riksdagen beslutar en ändring i fråga om dessa avgifter, eller konstitutionsutskottet finner sig böra tillstyrka ändring i kommunallagarna.

Herr **Ekman, Karl Johan:** Herr greve och talman! Herr Thulin nämnde nyss, att jag inom utskottet röstat för den ståndpunkt, som nu intages av utskottsmajoriteten. Ja, det är mycket riktigt, men det är mycket lätt att förklara.

Det berodde på att motionen då icke förelåg tryckt utan endast i ett enda skrivet exemplar, som visserligen lästes upp, men utan att jag därvid kom att fästa tillräcklig uppmärksamhet vid yrkandet om ändring i kommunallagarna. Jag trodde på motionären, när han bestämt försäkrade, att han icke framställt något yrkande. Om han har den uppfattningen, så tillåter jag mig ändå betvivla att andra också kunna hava den. När jag nämligen sedan fick läsa, vad som verkligen stod i motionen, så tillkännagav jag redan vid följande sammanträde, att jag icke kunde vidhålla den mening jag uttalat förut, utan att jag måste biträda reservationen. Det är precis samma sak, som utskottet nu vill göra gällande inom kammaren, när utskottet försäkrar på sid. 2 i betänkandet, att motionären »icke framställt något yrkande» i förevarande avseende. Men när man som sagt, ser på motionen, som nu föreligger tryckt och tillgänglig för alla, är det omöjligt att komma ifrån att det icke har framställts bestämt yrkande, ty det heter där: »Skulle utskottet tillstyrka bifall till motionen, anhåller jag, att förslag till de ändringar i författningarnas text, som må anses erforderliga, utarbetas av utskottet.» Det är konstitutionsutskottet, som skall göra detta, så vitt angår ändringarna i kommunallagarna.

Den sak, som herr Thulin talade om, är således mycket lätt förklarad och ursäktad, och det var lyckligt, att jag i tid observerade sammanhanget. Jag fasthåller vid det yrkande, som av herr förste vice talmannen först framställdes.

Herr **Clason:** Jag skall icke mycket förlänga debatten, men då herr Thulin ville göra gällande att det skulle vara en oegentlig och alldeles för långt gången formalism att behandlingen av en motion på detta sätt skulle komma att klyvas mellan två utskott, vill jag först och främst säga, att anledningen därtill faktiskt ligger i att motionären har i samma skrift framfört två olika mål och att detta kanske icke observerades vid remissen av motionen. Det observerades ju dock så till vida, att kammaren vid remissen fann det vara nödvändigt att uppdela motionen i skilda yrkanden.

Vidare vill jag påpeka hurusom det mycket ofta inträffar inom riksdagen och även vid konstitutionsutskottets handläggning av ärenden, att motioner väckas på sådana områden, som icke tillhöra utskottets behandling, men vilkas konsekvenser måste bliva endera grundlags-

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

ändring eller ändring av kommunallagar eller andra under utskottet hörande lagar. Då plägar man gå så till väga, att man delar upp motionen, alldeles som herr Johan Nilsson i Skottlandshus gjorde med sitt förslag om hela väglagskomplexet, så att vissa motioner remitteras till vederbörande utskott och konsekvensmotionerna remitteras till konstitutionsutskottet. Då ligger konstitutionsutskottet på saken, tills realfrågan avgjorts genom riksdagens beslut med anledning av de andra utskottens behandling av realfrågan, och så kommer utskottet sedan in med ett följdutlåtande. Detta har hänt vid den ena riksdagen efter den andra. Om det kommer att ske denna riksdag även med avseende på denna motion så är det alltså icke något nytt. I varje fall är det nödvändigt att emellanåt gå så tillväga på grund av de formella bestämmelser vi hava om hur motioner skola remitteras.

Herr **Lyberg**: Jag skulle icke vidare blandat mig i denna diskussion, om icke herr Ekman funnit lämpligt att i sitt mellanhavande med herr Thulin säga, att hans omvändelse berodde därpå, att han icke i utskottet tagit närmare del av min motion och att det framför allt berodde därpå, att han *trodde* mig, då jag i utskottet sade, att jag icke gjort något yrkande om ändring i kommunallagarna. Jag vill nämligen erinra herr Ekman om, att den passus i motionen, varom herr Ekman talat, inom utskottet debatterades, särskilt då utskottets ordförande framhöll att denna passus fanns i motionen. Sålunda synes det vara ganska mycket, som förbigått herr Ekman, att döma av hans anförande nyss. Då han säger, att han trodde vad jag då sade, vill jag tillägga, att det enda jag sade var, att jag gjort det tillägg i motionen, som icke står i klämmen, av den anledningen, att jag tänkt mig, att det skulle behövas ändringar i de författningar, genom vilka ifrågavarande bevillningsavgifter reglerades d. v. s. i 1873 års kungörelse och i skolstadgan.

Jag vill gent emot en ärad talare, som tog exempel från processrätten, säga, att det exempel han valde icke synes mig vara just så parallellt med det föreliggande fallet. Jag skulle med exempel från samma håll vilja säga att, om det göres invändning om forum, d. v. s. den domstols behörighet, till vilken en sak är instämd, så lär man åtminstone i vissa fall för att döma i forum-frågan få lov att ge sig in på sakens natur, och det är det, som konstitutionsutskottet och dess talesmän ha gjort.

Till sist vill jag begagna tillfället att säga ännu en sak. Det finns i förordningen om kommunalstyrelse på landet en bestämmelse, som säger: »Om val av nämndemän är särskilt stadgat.» Om nu den någon gång i tiden kommande processreformen skulle omfatta förslag om nämndemansinstitutionens upphörande eller omläggning, och i det sammanhanget en kungl. proposition i ämnet skulle säga något om att vad som i olika författningar är stadgat om nämndemän skall upphöra att gälla, så skulle förslaget om processreformen visserligen i första hand gå till lagutskottet, om icke särskilt utskott tillsättes. Men av reservanternas mening skulle också följa, att med hänsyn till hänvisningen i

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion. (Forts.)

förordningen om kommunalstyrelse på landet frågan skulle i den delen gå till konstitutionsutskottet för vidtagande av det maktpåliggande arbetet med hänvisningens strykande.

Herr **von Geijer**: Endast några få ord. Efter den synnerligen klarläggande analys, som den ärade talaren på Stockholmsbänken gjorde, anser jag att icke mycket ytterligare behöver tilläggas i denna sak.

Jag har visserligen icke deltagit i denna frågas behandling inom konstitutionsutskottet, men jag erkänner att första gången jag där åhörde diskussionen härom — jag var ändå närvarande — jag snarare var benägen att gå med på majoritetens ståndpunkt. Vid senare eftertanke har jag emellertid funnit, att detta icke alls vore att förorda.

Jag skall be att i koncentrerad form få angiva min mening, som i viss mån blir ett upprepande och ett understrykande av herr Tryggers yttrande. Det blir kanske nödvändigt, att någon förändring vidtages i kommunalförfattningarna. Under alla förhållanden kanske det blir lämpligt, ja synnerligen lämpligt att dylika förändringar göras, men det tycker jag icke att vi på detta förberedande stadium äro i tillfälle att avgöra. Varför icke då, liksom andra kammaren har gjort, låta denna prövning bliva en uppgift för det enda utskott, som kan vidtaga sådana förändringar, vilka vi nu icke kunna se om de äro nödvändiga eller lämpliga?

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! Jag ber med anledning av det sista yttrandet att få stryka under, att utskottet redan har gjort det uttalandet, att ett bifall till motionen icke nödvändiggör någon ändring av kommunallags text, såväl vad beträffar landstingsförordningen som de författningar i övrigt, som här äro avsedda. Utskottet har sålunda på denna fråga om någon ändring är nödvändig — under förutsättning att det är kompetent och att ett yrkande är gjort, vilket talaren på Stockholmsbänken anser vara konstaterat genom remissen — svarat, att någon ändring icke är nödvändig.

Med hänsyn till detta ber jag få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Clason**: Med avseende på det sista yttrandet vill jag endast säga, att, för det första, frågan icke är knäckt därmed att utskottet säger att ändring icke är nödvändig, ty det spörsmålet kan uppstå huruvida ändring är lämplig eller önsklig; och, för det andra, att utskottet mig veterligt aldrig har diskuterat igenom detta problem, huruvida ändring är nödvändig eller önsklig eller huruvida den icke är det.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder framkommit följande yrkanden:

1:o), av herr *förste vice talmannen,* dels att förevarande memorial, så vitt det rörde den del av herr Lybergs motion nr 62, som avsåge stad-

gan angående folkundervisningen i riket, skulle läggas till handlingarna och att motionen i denna del skulle hänvisas till bevillningsutskottet, dels ock att, beträffande memorialet i vad det anginge övriga till konstitutionsutskottet hänvisade delar av ifrågavarande motion, kammaren skulle — med vidhållande av sitt förut fattade beslut, att motionen i dessa delar skulle behandlas av konstitutionsutskottet — förklara, att motionen härutinnan följaktligen skulle återlämnas till sistnämnda utskott; samt

Om återlämnande från konstitutionsutskottet av en dit remitterad motion.

2:o), av herr *Lyberg,* att memorialet skulle läggas till handlingarna och motionen i nu förevarande delar hänvisas till bevillningsutskottet.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr förste vice talmannens yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtande nr 6.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående extra lönetillägg till vissa tjänstemän och betjänte; samt

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnader för avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 37—39 till bankoutskottet, nr 40 till behandling av lagutskott samt nr 41 och 42 till statsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till bankoutskottet följande motioner:

nr 154, av herrar *Strutz* och *von Stockenström;*

nr 155, av herr *Johansson, Johan Bernhard,* m. fl.; samt

nr 156, av herr *Johansson, Johan Bernhard,*

alla i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om sparbanker.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades friherre *Adelswärd* för tiden från den 9 till och med den 28 innevarande februari samt herr *Johansson, Johan Bernhard,* under 10 dagar från och med den 10 samma månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,18 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 9 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 43, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 maj 1921 angående förbud i vissa fall för bolag och ekonomisk förening att förvärva fast egendom.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare, herr *Ernst Åström* på grund av regnbågshinneinflammation i vänstra ögat tills vidare är förhindrad deltaga i riksdagens arbete, intygar

Stockholm den 9 febr. 1923.

Fredrik Lönborg,
leg. läkare.

Herr talmannen tillkännagav, att vaktmästaren hos kammaren E. Englund på begäran entledigats från sin ifrågavarande befattning och att till vaktmästare efter honom antagits S. Andersson.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av väckt motion om höjning av automobilskatten.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1923—1924 under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för reparation av sjömätningsfartyget Svalan; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till uppgörelse rörande vissa kronans fordringar hos rederiaktiebolaget Gottfrid.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 44, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 3—8, statsutskottets utlåtande nr 2, bevillningsutskottets betänkande nr 1, första lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 1—3.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 43 till behandling av lagutskott och nr 44 till jordbruksutskottet.

Herr *von Koch* väckte en motion, nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader i samband med världspostkongressens hållande i Stockholm år 1924.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,38 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Aktiebolaget Nordiska Boktryckeriet, Stockholm 1923.